

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 263

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XI METAI

L. DOVYDĖNAS

Su Krėve laikuose ir įvykiuose

Traukinio laukiant

1948 metų vasarą Augsburgio stotyje būrys tremtinių laukė traukinio. Buvo kalbama apie prastą pasiruošimą bėgimui iš Lietuvos. Vienas, kiškio lūpų žmogus, skundėsi pamiršęs baisia gerą foto aparatą; brunetė moteris, su vaiku ant rankų, nudejavo nesusigribusi pasiimti sidabrinį peilių, kuriuos dabar iškeistų į valgį ar vaikų vežimėlį. Aukšto ūgio tiesus vyras didžiavosi nieko nesigailėdamas, tik kardo, vieno vienintelio kardo, kurį jam pats prezidentas įteikęs Karo Mokyklos baigimo dieną, — jis negalys užmiršti ir... sau atleisti.

Traukinys vėlavosi. Gal kaip ir visi traukiniai, kurie turi vežioti tremtinius, labai vėluojasi. Užvirė ginčai apie lietuviškus vyskopus, kurie palikę savo avinus ir avelės. Moteris su kūdikiu džiaugėsi, kad vyskupai, — tokia vertybė, — kartu su tremtinio lazda. Bet žilagalvis senukas įrodinėjo, jog piemenys turėjo likti su avelėmis ir aviniais. Taip ir pasakė: "Kur avelių ir avinų dauguma, ten — ir piemenys".

Moteris nenusileido, nes vyskupas — didysis raktas į dangų, ką mes darytum, visko netekę, vargšai tremtiniai, jei ir dangaus karalijos vadovus sunaikintų Maskvos satrapas. Čia ūmai išsoko jaunuolis, gal būt, studentas, kuris pareiškė, kad kiekvieną piemenį seminarija galinti padaryti kunigu, o iš kiekvieno kunigo gali padaryti net ir popiežių, ne tik vyskupą. "Kol yra avelių ir avinų, piemenų netrūks". Tai buvo pasakyta rup'ai, bet jaunuolišku, geru karštumu. Net nuostabu, nieks į tai nereagavo, atrodė, argumentas buvo pribloškiančiai taikus ir tvirtas. Mes visi dar tebelaukėm traukinio, — visokia kalba buvo gera.

Traukinys atėjo, veik visas būrys tremtinių susigrūdė į vieną vagoną. Mes mėgom stovyklose būti krūvomis, instinktyviai vengdami vienatvės, kurią dabar, susitūpėdami naujo gyvenimo lipdyboje, imame pamilti, kai įvykių ir daiktų gaušoj dangstom daug ko netekimą.

Buvo jau tamsoka, kai pajudėjo traukinys, ir mes sunkiai įžiūrėjome vienas kito veidą. Orientavomės balsuose. Duslus, romus balsas pasakė, kad jo kaimynas iš Subartonių kaimo, Vincentas Krėvė-Mickevičius labai sunkiai gyvenęs Austrijoje. Girdi, kad būtų arčiau, gal kuo pagelbėtum, gal kokį lašinių bryzelį, gal kokią saują kvietinių miltų... Iš to kilo kalba, kam reikėjo bėgti, kam nebėgti. Gal būt Vincui ir nieko blogo nebūtų nutikę, svarstė aštrus moteriškas balsas. Vyras iš kampo, tenoro balsu, įrodinėjo: Krėvei būtų tekusi pirmoji enkavedisto kulka. Moteris su vaiku kiek abejojo, be to, kad ir senokam žmogui, kam gi be laiko mirti.

Vyras storu balsu teigė, jog būtų tiksliau rašytojui ir mokslininkui dirbti savo darbą Kaune ar Vilniuje.

Ne, ne tai, atsiliepė jaunuoliškas balsas, Krėvei nebūtų nieko atsitikę, kaip galvoja gerbiami keleiviai, bet Krėvė būtų buvęs priverstas vėliakos Maskvos melui, — ra-

KĘSTUTIS SU VYTAUTU
TIES TRAKAIS

L. Kazoko paveikslas

(Iš Dr. V. Sruogienės parašytos Lietuvos istorijos, kurią leidžia Tėvynės Mylėtojų Draugija).

šytis — po enkavedistų parašytomis kopijomis. Ir tai būtų mirtis, savotiška XX-jo amžiaus žmogaus mirtis, kurią ne vienas patyrė, patiria Maskvos okupacijoje.

Jaunuolis karščiaivosi. Jis kalbėjo tamsoje, bet vaizduote buvo galima regėti ir jo veido išraišką. Jaunuolis skubėjo kalbėti: "Jeigu bėgo okupacinis nuovados viršininkas, žvalgybininkas ar koks vokiečių tarnybos valdininkas — jokia naujiena ir joks, mano manymu, ryžtas. Tai savisauga. Pasakysiu, Krėvės buvimas su mumis liudija Maskvos teroro gilumą, liudija laisvės kainą, pasakysiu". Jaunuolis duso savo argumentais, bet skubėjo kalbėti, tvirtindamas, jog netolimoje ateityje bus įvertintas, Krėvė turės ir galės paliudyti pasaulio viešumai Maskvos tiraniją ir mūsų kovos tikslus.

Dabar vėl užvirė ginčai. Visi, vienu kartu ėmė kalbėti, už ir prieš. Girdi, visi Lietuvos vaikai lygiai brangintini. Taigi, daug yra sūnų, bet Krėvė tik vienas. Girdi, tai buvo talkininkas Maskvos okupantų rankose. Tai buvo pasiaukojimas gelbėti, kas dar galima išgelbėti, kai jau ir malda, ir keiksmas nebetiko ir vilčiai palaikyti, kai pribloškianti baimė, neviltingas paraližavo ir atsparius charakterius ir išmokslingus protus.

Ginčui aptilus, atsiliepė buvęs mokytojas. Tai buvo 1918 metų rudenį Onuškyje. Atvykus mokytojauti, buvo sumanyta įkurti apylinkės jaunimui knygynėlį. Nutarta rinkti knygas. Rinkosi kalendoriai, sakininkai. Kaip viso ko viršūnė, buvo priimta ir vienos davatkos paaukota "peklos kninga". Knyga, kurią spaudos draudimo metuose skleidė kunigija, kaip parrankiausia knyga. Baisi knyga, pasak mokytojo, tamsumo ir žmogaus terorizavimo klaiki viršūnė.

"Kai teko atidaryti knygyną, teko nurausti". Bet atidarymo dieną mokytoją pasikvietė sena ūkininkė Keliuotienė ir paklaususi, ar ponas mokytojas priimsiąs ir "svietišką knygą", greta peklos knygos ir sakininkų. Ir jinai ištraukė iš po skverno visą pundą knygų — Amerikoje gražiai išleistus Vinco Kudirkos Raštus.

"Ir kaip man buvo erdvi širdyje, kai aš galėjau mūsų didžiojo veikėjo raštus padėti į lentyną!..."

Ir tas pats mokytojas nedrąsiai pasiūlė tremtiniam: jeigu kada ateitų nepavėlavęs traukinys grįžti tėvynėn galintiems ir

pasiryžusiems, ar būtų prasta parsivežti pilnus rinkinius Vinco Krėvės, Kudirkos, Maironies ir glėbius naujų.

Tas pasiūlymas praėjo labai lengvai. Ginčų nebuvo. Kalba nuslydo apie žiebtuvėlių akmenukus, muilo akmenį, Frankfurto vyną. Tremtiniai, kaip, gal būt, ir turi būti, darėsi jau tikri *tremtiniai*.

Keletas metų atgalios sutikau V. Krėvę Philadelphiaje. Buvo aptarta žurnalo leidimas, išlaikymas, partiniai, konfesiniai žurnalai išsilaiko, nes visoki apaštalautojai, centrų komitetai rūpinasi savo sėklomis, labai dažnai priliedami gražius puslapius šimtmečiais perpilstomu miešiniu, nupilkėjusiais ginčiais, o mūsų kultūros, visuomenės uždaviniai paliekami visokio užmiršimo užkampiuose.

Kuklios pensijos akivaizdoje, V. Krėvė pasižadėjo metinę paramą žurnalui 120 dolerių. Reikėjo surasti dar dvidešimt keturi toki mecenatai. Deja, atsirado tik keturi...

Krėvė tada priminė V. Kudirkos raštų išleidimą, tą didelį paminklą, pastatytą senųjų tremtinių. O dažnas iš jų ir paskaityti sunkiai pajėgė. Dabar... diplomatų, komitetų pirmininkų, bendruomenių, visuomenių vadų nors ir kastuvu versk, bet kultūros darbui sunku rasti nuoširdesni, nes čia neužtenka ginčytis, kam, kada priklausau valdžia, koks "kontinuitetas", čia reik dirbti.

— Ne ką parvešiu į savo žemę, — kalbėjo Krėvė. — Tuo, ko mums taip stinga, mes mažiausiai rūpinamės. Rietenos, pasišvaistymas patriotizmo šūkiomis poetinėmis pranašystėmis, tai vis ta mūsų duona kasdienė. Juk, užtrukus tremtyje, mes greit nuvysime visokiuose politiniuose pasišvaistymuose. Kultūra, kuri mums būtų didelis, rimtas darbas, užrėkiama dienos sensacijomis, politinėmis rietenomis.

Krėvė visą amžių buvo kultūros puoselėtojas, tremtyje jis nepaliovė ja rūpintis, nors kai kam atrodė, jog Dainavos šalis rašytojas bus nusenęs, atsilikęs. Tai vieša paslaptis: jaunimas, moksleivija, kuriai Krėvė daug ką galėjo pasakyti, retai pasiryždavo pasiekti jį tremties namuose. Rup'ai čionai kalbu, svetimas išraiškas imu be padailinimų, — gal tiesa bus ryškesnė. Viena iš tiesų: mūsų jau senokai Krėvė buvo palydėtas neužtarnauton už-

(Tęsia 2-me psl.)

EUGENIJUS ONEGINAS

Eiliuotas romanas

Vertė STEPAS VAZBYS

Vincio Krėvės-Mickevičiaus
Šviesiam Prisiminimui

(Tęsinys)

LVIII

“Kas įkvėpimo gaisrą staigų
Sukėlė, tarsi saulė daigą?...
Kam tu meldiesi tylumoje,
Kas tau šypsniu atsidėjoja?”
— “Nedievinu, nurimkit, nieko.
Mylėdamas iš viso vieko,
Nusivylimą vien radau.
Yra laimingas dar daugiau,
Kas sugeba įterpti rimą
Į švelnų josios pagyrimą:
Petrarką tuom jisai papildė,
Širdies skausmus kartu nutildė,
Garbė dar... Aš gi meilės vaisės’
Buvau tik nebylus, apkvaišęs.

LIX

Išstūmus meilę, mūza grįžo.
Vėl emė mintys plaukt be ižo,
Vainikan pintis vėl darniai
Garsai, svajonės ir jausmai.
Rašau, nieks negelia širdies,
O plunksna kojas, galvutes
Paišyt nustojusi padykus,
Eilėraščių našlaut palikus.
Liūdžiu, nors ašarų nėra,
Ir sieloj siautusi audra
Bures jau suglaudžia, aiman,
Užgesę pelenai liks man...
Tada kurt veikalą įdomų
Imsiuosi keletos bent tomų.

LX

Galvoje brėždavau jau planą
Ir kuo vadinsiu šį romaną.
Apsidairau, maža tesėjau —
Paruošt tik pirmą dalį spėjau.
Ją perskaitęs nusigandau:
Ten prieštaravimų gan daug.
Tiek to. Nenorių jų taisyti.
Tepuola cenzoriai tasyti.
Ir žurnalistai nusitvėrę
Tedrasko kūrinį, lyg žvėrį.
Tat plauki, darbe, neataušęs
Prie Nevos kelti vėlek riaušes.
Ten dėsiu garsui žymią auką —
Keiksmi ir triukšmas mane laukia.

1822.V.28 — 1823.X.22, Kišinevas, Odesa.

ANTROJI DALIS

O rus,

Hor.

O, kaimel
Horacijus

I

Sodyba, didvyris kur vyto,
Graži, kiekviens pasakytu.
Ir paprastų džiaugsmų mėgėjas
Ja, aišku, būt’ susižavėjęs.
Nuo vėjų kalnu atitvertas,
Gabaus teptuko irgi vertas
Smalsiai upelin žvalgės namas.
Aplink laukai ir pievos ramūs,
Šen-tėn regi dar kaimo salą,
Va, sodrią žolę bandos mala.
Vešlus prie namo sodas matos —
Baikščių driadžių rezervatas.
Kaip miela žemėj... Vieversys
Pakilt iš džiaugsmo negalįs.

II

Tvirtai tie rūmai sukalti
(Kadais taip statė praeity)
Ir kviečia jie kresni, išdidūs
Pažvelgt giliau į žemę vidų.

Visur augštoki kambariai,
O menėje apmušalai.
Portretai carų dar tenais,
Ir krosnys kokliais įmantriais.
Bet pastabi akis pažiūri —
Tai viskas kažkodėl apšiūrę.
Ar nevistiek. Bičiuliui mano
Mažiausiai rūpi. Jų negano.
Vienodai žiovauja kūkalis
Madingos’ ir senovės salės’.

III

Jis kambaryje užsidaręs,
Kur dėdė jo daug metų barėsis
Su šeimininke, kur muses
Jis vaikė į visas puses.
Kas liko?... Grindys ažuolinės,
Ir nė dėmių, nė rašalinių.
Kanapa, stalas, dar dvi spintos
Prieš jį jau stovi atrakintos.
Vienoj štai išlaidų knygutė,
Kitoj gėrimai baigia džiūti,
Su obuolių sultim ašočiai,
Ir kalendorius drūčiai senas.
Iš jo tik tryško dvasios penas
Tiek užimtą piniguočiu.

IV

Kad pajvairinti sau laiką,
Jis nutarė pakeisti laiką
Valstybėj savo — na, ir lažą
Palengvina vergam nemaža
Dėkoja jam už tai muzikas.
Žiūrėk, apylinkė supykus:
“Vaje, jis griaua ne ką kitą —
Monarchų tvarką nustatytą”.
Laikas žalos baisiausios būta,
Daug kas kaimynų pasipūto.
Kreivai tūli bajorai šypsos:
“Ehe, kur taikos gudrus kipšas!”
Ir plaukia gandas vis į tolį
Apie kenksmingąjį keistuolį.

V

Daug kas jį lankė iš pradžių.
Bet jis pavargsta nuo svečių
Ir vos pamato ką iš tolo
Pas jį krypuojant, tuoj ir puola
Balnot liept Dono jam bėgūną
Ir pasislėpęs kur pabūna.
Kaimynai įžeisti pasiuto,
Be gailėsčio, kaip bulvė, skuta:
“Jisai tamsuolis, farmazonas,
Skanus jam vynas tik raudonas.
Ir kaip jį geria?... Su stikline.
Nematėm tokio dar, kaimyne.
Rankas poniūčių nebučiuoja.
Pas jį daugiau kad kelčiau koją!”

VI

Į savo ūkį atkeliavo
Nauja romano pažiba.
Padidinamas stiklas gavo
Išaiškinti kaimynams ją.
Vladimir Lenskis — taip vadinos
Onegino gražus kaimynas.
Gerbėjas Kanto ir poetas
Jis Göttingeno užkerėtas
Atsivežė iš Vokietijos,
Ką mokslo aulėj įsigijęs:
Laisvamanybės daug minčių,
Keistoką dvasią, protą lakų,
Visad entuziastingą šneką
Ir juodus plaukus lig pečių.

VII

Nespėjo jo palaužti da
Paleistuvinga aplinka.
Idealistui nepabodęs
Merginos žvilgsnis, draugo žodis.
Jis meilės žygiuos’ neprityręs,
Jo mintys tokios skaisčios, tyros.
Pasaulio triukšmas ir blizgučiai
Vilioja jauną sielą drūčiai.
Bet širdį savo pats paguos —
Svajonę deda prie žaizdos.
Dar vargina viena mintis —
Kokia mūs’ žemėj paskirtis.
Įvyksimo stebuklo laukia,
Galvosūky taip dienos plaukia.

VIII

Jis turi mintyse idėją:
Kad siela jam brangi, tikėjo,
Su juo sutaps vėl. Palaima!
Tikėjo, kad draugai už šlovę jo
Pakels kalėjimo vergovę;
Kad jų ranka nesudrebės
Sunaikinti šmeižtų pinkles.
Tikėjo jis, kad kažkur rymo
Draugų paženklintų likimo
Šeima rinktinė, nemari,
Kovoj už taiką patvari;
Kad spinduliai jų neša laimę,
Mirties išvaiko kvailą baimę.

IX

Jis vargšą užjaučia giliai,
Skriaudėją bado jo dygliai.
Tik garso stiprėją trimitai
Jaunystės drumsčia ramų rytą.
Be lyros niekur neklajoja.
Jis Goethe, Šilerium klejoja.
Eiles, lyg karolius, jis vėręs,
Svaigino jį tiek grožis, gėris.
Jis pažas, mūza-karalienė.
Palydi ją malda kasdiene.
Dainoj jo pilna tikro džiaugsmo.
Jis nagrinėja kilnų jausmą
Ar kristolinį svajingumą
Ir jaukų, rimtą paprastumą.

X

Jis meilę švelnią apdainavęs.
Ji buvo jam, lyg pragiedrulis,
Lyg godos mergužėlės žavios,
Lyg vaiko sapnas, lyg mėnulis —
Žvaigždžių paklydusių globėjas,
Lipšnių porelių įkvėpėjas.
Jis apdainavęs skausmo pynę,
“Sudievu” tariant paskutinį,
Romantines rožes, kaip
Su tema nevisai aiškia.
Dar tolymas melsvai vaiskias,
Atodūsiais atmiešęs jas.
Jis apdainavęs vystančią jaunystę,
Nors pats nespėjo dar pražysti.

XI

Ir ten, kur vien Oneginas galėjo
Įvertint polėkių kilnumą,
Jis vengė, lyg aitriausio dūmo,
Kaimynų būt’ margoj draugėje.
Atrodė — jų šnekta grubi
Apie šunis ar jų šeimyną,
Ar šienapjūtę, liną, vyną
Gana jam buvo nuobodū.
Nes nei poetiškos ugnies,
Nei sąmojo, aštrios minties
Ar kokio jausmo, etiketo
Nebuvo jo dar pastebėta.
Jų žmonos dar skurdesnio proto.
Tat bėgo jis nuo kaimo puotų.

XII

Gražusai Lenskis dar turtuolis.
Nesistebėkim, kad jaunuolis
Sutinkamas su reveransais,
Kur vos tik pasirodo ansai
Sueuropėjęs grynas rusas.
O gal jį pasiseks išleisti
Kaip mielą žentą?... Flirtą žaisti
Jau ima Dunė išsijuosus,
Pakūrstyta tėvelių josios,
Kai virdulį visi apspinta,
Ir arbata jos išdalinta.
Gitaros prašo ji ir staugia:
“Ateik į aukso pilį saugią”.

XIII

Bet Lenskis tapti gimine jų
Nesirengia. Jis Himenejų
Nuo slenksčio laiko atokiau.
Oneginą pažins verčiau.
Įvyko. Ledas ir ugnis,
Akmuo ir griaužianti vilnis,
Poezija ir prozos raugas
Mažiau skirtingi, negu draugas
Ir jis. Skersuoja viens į kitą.
Vėliau jų santykiai pakito.
Jau jodinėja jie kartu
Ir sausą “Jūs” jau keičia “tu”.
Draugais taip daros dykaduoniai,
Palikę skirtumus pašonėj.
(Bus daugiau)

SPAUDOS PABIROS

Nereikia nė įrodinėti, kad vienos ar kitos krypties laikraščio ar literatūrinės draugijos skelbiami konkursai (už šį svetimžodį Anis Rūkas vėl turės progos bartis, kaip jau ne kartą už tų svetimžodžių vartojimą yra barėsis. Taigi, gal geriau tiktų lietuviškas to žodžio tarimas: konkursas — varžybos dėl pirmenybės) daugiausia įneša judrumo į mūsų literatūrinį gyvenimą. Praeitais metais Draugo dienraštis buvo paskelbęs net porą varžybų dėl pirmenybės: romano ir poezijos. Ir vieno, ir kito konkurso laimėtojai jau yra žinomi, o ir jų kūriniai arba jau buvo tame dienraštyje atspausdinti, arba (romanas) tebespausdinami. Abu tų konkursų pirmųjų vietų laimėtojai lietuvių literatūra besidomintiems buvo staigmena.

Romano konkurso laimėtoja Alė Rūta Nakaitė-Arbačiauskienė, tiesa, nebe naujokė, bet anksčiau ji daugiausia buvo pasireiškusi kaip poetė. Kukli ir sentimentalizmo pilna, kaip ir dauguma moterų poečių. Štai jos poezijos rinkinėlis (išleistas 1946 m. Stuttgarte, Vokietijoje) "Be Tavęs" pilnas moteriško sentimentalumo, asmeninės laimės su išrinktuoju netekimo apraudojimas, ilgesys, svajonės ir t.t.:

*Kelk stiklą prie melagių lūpų
ir užsimerkdamas paslėpk*

[*akių tavųjų kląstą.*

Geriu aš su tavim tą patį gėrimą

[*mą*

ir tas pačias mintis ... (49 p.)

*Prisimenu ir tavo žodžius,
ir giedrias vaikiškas akis man*

[*tau —*

Jei būčiau širdį tau melagė ro-

[*džius,*

našta bendra ir mano kančios

[*— tau. (17 psl.)*

arba:

Po pietų karšto pušio taurė,

[*vakariene — svečiuos.*

Grįš — ilgai apkabinęs turės

ir karštai pabučiuos. (26 psl.)

Nežiūrint tokio paprasto sentimentalumo savo poezijoje, Nakaitė parašė romaną "Trumpa diena". Juo laimėjo konkursą ir nusišlavė sau 1,000 dolerių premiją sumitusiems vyrams, mūsų romanistinėje literatūroje jau net stiprius vardus turintiems, visai išpanosės. Girdėjau, kad ne vienas tokių stipruolių aname konkurse dalyvavo. O čia gi moteris. Kaip ant pajuokos galinėjai lyčiai. Vyrai valdo literatūrą, o moteris konkursą ir premiją. O gal ji to neverta? Skaitau tą "Trumpąją Dieną" ir pažįstamų nuomonės apie ją klausausi. Visi giria, ypatinai moteris. Nesispiaudo nė vyrai. Jeigu Nakaitės "Trumpa diena" turės ir tokią tvirtą pabaigą, kaip yra stipri pradžia, tada tikrai ją bus galima girti ir konkurso komisija šį kartą nebus prašovusi pro šalį. Poezijos konkurso laimėto-

jas Zigmąs Gavelis vos pirmuosius žingsnius žengias, ir tai vaikiškame spaudoje pasaulyje (jo eilėraščiai spausdinami vaikų laikraščiuose "Eglutėje" ir "Tėviškėlėje"), nors pats poetas jau seniai, seniai iš vaikiškų dienų yra išžengęs. Be to, jis yra sausas — skaitmeninės profesijos asmuo — inžinierius. Taip kartais gyvenimas pasijuokia iš žmogaus: pasiruoši vienai profesijai, o, žiūrėk, tavo pašaukimas yra poezija. Turiu progos paskaičiuoti ne tik atspausdintus, bet ir rankraštyje esančius to vyro eilėraščius. Man, kaip poezijos mėgėjui, jie patinka ir tikiu, kad Zigmąs Gavelis kada nors pajėgs atsistoti greta mūsų stipriųjų poetų. Jo eilėraščiuose nėra staigių, nuo žemės į padanges šaunančių vaizdų, bet jo vaizdai plaukia pro skaitytoją kaip rami, gili, bet kartu ir galingos srovės upė. Tie vaizdai mums — lietuviams yra tokie artimi, suprantami ir tokie mieli, mieli, kaip mie-

las ir brangus gimtasis kraštas. To įrodymui paduodu čia vieną Zigmą Gavelio eilėraščių, skirtą Naujienoms:

PAVASARIO POPIETĖ

Jau kovo popietė pradės šyp-

[*sotis tėviškės kalneliai*

Viršugalbiais pragręžę storą

[*žiemos sniegą.*

Ir rusvės vaikų veidai per šal-

[*tus mėnesius nubalę,*

O dabar į saulę pasikaitinti iš-

[*bėgę.*

Prie šulinio nuo juntamo pa-

[*vasario, jaunų jėgų, neramūs*

Šokinės laibutėm kojom šių-

[*mečiai veršiukai,*

Kai jų išdidžios motinos, lyg

[*žilstelėję damos,*

Kibirais gers vandenį, lyg ka-

[*vą kiniškais puodukais.*

Naujagimiai ėriukai su girdo-

[*mom avim kieman ištrūkę,*

Baltesni už suplaktas putas iš

[*šviežio pieno,*

Kaktom daužys mamų jaunas

[*ir sodrias krūtis,*

Kai šios nuo tako rankios tru-

[*pinius pernykščio šieno.*

Ar ir ši pavasari, saulėtą po-

[*pietę ir ramią,*

Ant prieklėčio tas senas burti-

[*ninkas-šuo draskysis?*

Ar ir vėl drėgnom naktim gū-

[*dus staugimas lemia*

Paskutinę ašarą ir siaubą mo-

[*tinios akyse?*

* * *

Draugo savaitiniame priede

"Mokslas, Menas, Literatūra"

(1955 m. sausio mėn. 29 d.)

(Tešinys 7-me pusl.)

SHULMISTRAS & CO.
INSURANCE
REAL ESTATE
4004 S. ARCHER AVE.
CHICAGO 32, ILL.
3-6300

NEW!

G-E AUTOMATIC WASHER

*cleans and recleans
the wash water to give
you cleaner clothes!*

NEW FILTER-FLO® WASHING SYSTEM

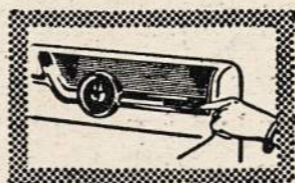
Lint filtered out of your wash right before your eyes. The G-E washbasket is always filled to overflowing continuously carrying away lint, soap scum and light particles. Sand and silt automatically ejected from the bottom of the washbasket.

**Ateikite šiandien!
Pasirinkite patį
geriausią skalbtuvą**

Authorized Dealer
GENERAL ELECTRIC
APPLIANCES

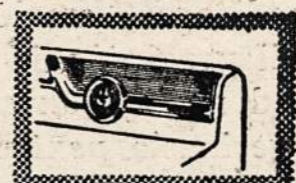
BIG CAPACITY Over 50% more clothes capacity than many other automatic washers.

WATER SAVER CONTROL Saves gallons of hot water. You simply select any water level desired.

ACTIVATOR® Washing Action. Your clothes are individually cleansed as though washed by hand.

FLEXIBLE CONTROLS Ideal for fine fabrics. You can stop, skip, extend or repeat any cycle.

Come in today to see the new G-E FILTER-FLO® Washing System

SOLTIS HOME APPLIANCES
AND FURNITURE

2647 West 51st Street

Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

Ben. Babrauskas rašo "Tikin-
tiems ir Netikintiems". Gra-
dus, tiesiog šiurpulingas tas
straipsnis. Jame kalbama apie
tragišką mūsų knygos, likimą
ir baigiama šiais žodžiais: "Di-
desnio nusikaltimo tautos is-
torijoje, padaryto mūsų pačių
savo kultūrai, nėra ir nebus
už tą, kuriuo mes numarinsi-
me lietuvišką knygą. Tautinės
gėdos medalis šiuo atveju bus
prisegtas kiekvienam Lietuvos
mokyklos auklėtiniui, vistiek
ar jis tikisi grįžti, ar pasiryžęs
čia išnykti". Taip, teisingi ir
šventi žodžiai. Bet... Taigi,
bet pažiūrėkime; to paties sa-
vaitinio priedo puslapy 2 juo-
du ant balto atspausdinta:

"Balio Sruogos (pabraukta

redakcijos) veikalas "Milžino
paunksmėje", kurio išleista
antra laida, netinka nei moks-
leivių bibliotekoms, nei jauni-
mui skaityti". (Pabraukta ma-
no). Tą Balio Sruogos sceninį
veikalą Nepriklausomoje Lie-
tuvoje esu skaitęs kelis kartus
(literatūrinio atžvilgiu vienas
geriausių veikalų mūsų rašti-
joje), o taip pat mačiau jį vai-
dinant mūsų valstybiniame
teatre. Vaidino Olekos-Žilins-
ko studijos auklėtiniai — Jau-
nųjų Teatro kolektyvas. Nei tą
veikalą skaitydamas, nei jį
scenoje žiūrėdamas nieko pa-
piktinančio nemačiau. Iki šio
laiko nei viename laikraštyje,
nei žurnale nebuvo taip nepa-
lankiai apie "Milžino Paunks-
mėje" pasisakyta. Anksčiau
pacituoti žodžiai, tur būt, rei-

kia suprasti priešingai, negu
jie parašyti. O gal aš sapnuo-
ju? Ne, aiškiai parašyta. Bet
kągi papiktinančio tas veika-
las skelbia? Ir kokia pedago-
gų komisija tą veikalą tikrino
ir rado jį netinkamą nei moks-
leivių bibliotekoms, nei jauni-
mui skaityti?

Kasgi vyksta mūsų knygų
pasulyje? Jeigu taip eisime,
tai greitai turėsime mūsų jau-
nimui uždrausti skaityti ir
Vincą Krėvę-Mickevičių (Skir-
gailą, šarūną), ir Putiną-My-
kolaitį (Altorių šešėly), Jurgį
Jankų, Žemaitę ir visus mūsų
klasikus su Donelaičiu pryša-
kyje. O, Viešpatie, kokios tra-
giškos mintys Ben. Babrausko
straipsnyje, ir kokie žiaurūs
rezultatai tų minčių paunks-
mėje. Ir kur mes einame, nors

J. JAZMINO KNYGA — CANADIANA

J. Jazmino knyga anglų kal-
ba A KISS IN THE DARK
įtraukta į 1954 m. gruodžio
mėn. *Canadiana*, kur Kanados
National Library įtraukia vi-
sus leidinius kuo nors įdomius
Kanada: *Canadiana* leidžia-
ma vėriusybės lešomis kas
mėnesį ir nemokamai siunti-
nėjama visoms Kanados bib-
liotekoms. Pažymėta, kad au-
torius kanadietis, nors taip pat
pažymėta, kad knyga versta iš
lietuvių kalbos, kad ji pirma
buvo išleista Lietuvoje 1937
metais.

ir konkursų skelbimo vėliavą
nešdami?

IN YOUR HOME TONIGHT

Phone SP 2-4400 for free demonstration

OPEN TODAY (SUNDAY)

Full Size 21" Screen

**MATCH
THIS
SET!!**

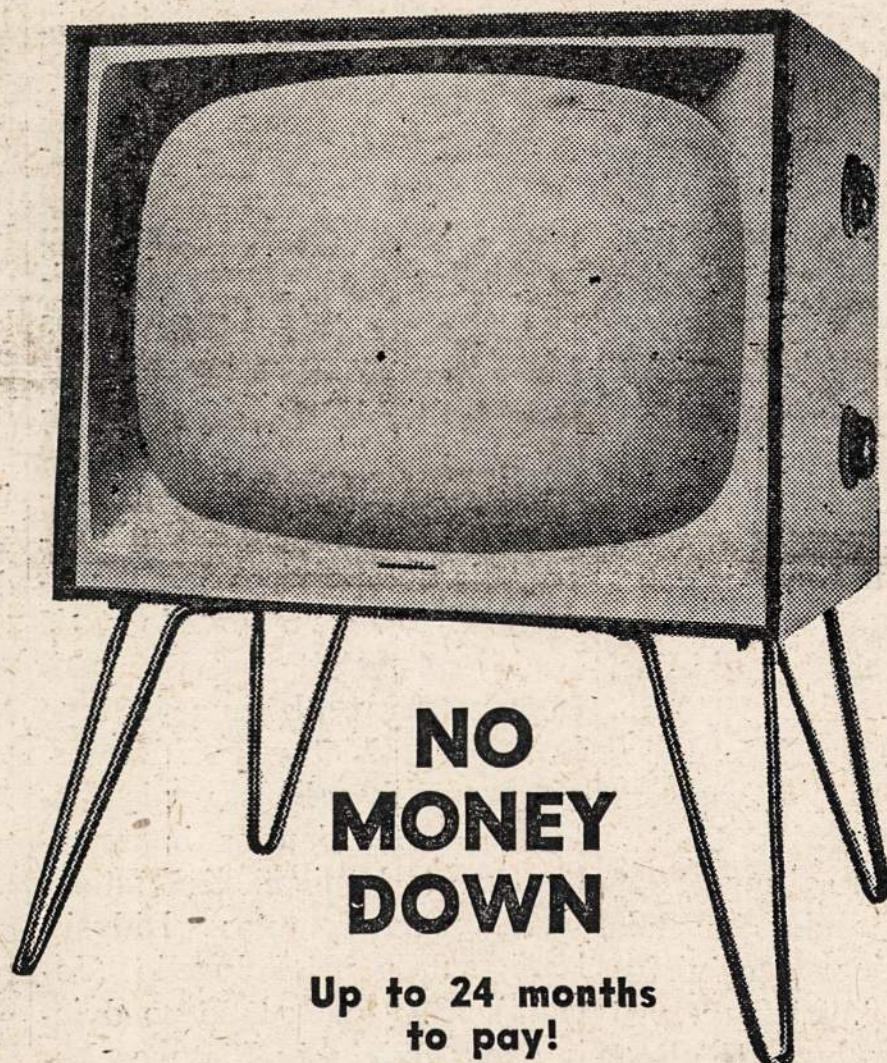
The new 1955 Muntz TV with new hand-
some cabinet . . . new big picture area
with entire front section of the set de-
voted to the big, big screen . . . new
easy-dial control system on side . . .
new cool-circuit chassis for long, trou-
ble-free service.

**MATCH
THIS
PRICE!!**

See the Complete
Muntz Line at
Our Showrooms

- 6555 S. HALSTED
- 3310 W. NORTH
- 6021 N. LINCOLN

Open every night 'til 10 p. m.
including Sunday

**NO
MONEY
DOWN**

Up to 24 months
to pay!

ONLY \$119⁹⁵

Price includes Fed. Ex. Tax
• Picture tube and parts war-
ranty • Delivery and instal-
lation \$10 extra if desired
• Legs extra.

For Free Home Demonstration
CALL TODAY (SUNDAY)

SP 2-4400

Muntz TV

DON ADAMS, INC.

LITHUANIA — LIETUVA

(Štai kaip aprašyta Lietuva Universal Standard enciklopedijos 15 tome, išleistame 1954 m. Unicorn Publishers, Inc., N. Y. Redagavo Wilfred Funk; puslapiai 5348-5352)

1. Bendras apibūdinimas

Lithuania (Lietuva), Lithuania Soviet Socialist Republic arba a Constituent Republic of the Union of Soviet Socialist Republics. 1940 m. rugpiučio 3 d. ji buvo priimta į Sovietų Respublikų sąjungą. Tai buvusi laisva, nepriklausoma valstybė, atgavusi laisvę po Pirmojo pasaulinio karo 1918—1940. Nuo 1795 iki 1918 m. buvo Rusijos vakarų provincija, anksčiau susijungusi su Lenkija (1385—1795). Prieš tai didžioji kungaikštija (1385). Valstybės sostinė Vilno (Vilnius), pagrindinis uostas Memel (Klaipėda). Kiti didesni miestai: Kaunas (rusiškai Kovno) buvusi laikinoji sostinė nuo 1918 iki 1939 m., Šiauliai (Shavli) ir Panevėžys. Plotas 31,600 kv. mylių, gyventojų apie 2,900,000. Lietuvos žemės paviršius yra pakilęs nuo jūros lygio apie 490 pėdų, išraižytas neaukštais kalnais, upėmis, ežerais. Krašto aukščiausias kalnas yra Alšėnai 1112 pėdų aukščio. Krašte yra per 2000 ežerų. Didžiausia upė Niemen (Nemunas). Miškai apie 17% viso žemės ploto. Daugiau kaip pusė krašto žemės ariama. Žemės ūkio darbai užsiima 75% gyventojų. Tai žemės ūkio kraštas, kuriame auginami javai, linai, kviečiai, rugiai, avižos, miežiai, bulvės, šakniavaisiai, gyvuliai, ypatin-gai bekonai ir paukščiai. Žemės turtų nėra. Metalą, anglis, tekstilės žaliavas, mašinas išigabena iš kitų kraštų. Parduoda gyvulius, bekonus, paukščius, sviestą, grūdus. Iki 1940 m. krašte buvo maža industrijos pramonė — vos apie 6% gyventojų vertėsi tuo darbu. Po įsijungimo į Sovietų sąjungą 1941 m. industrija padidėjo ir tais metais industrijos darbininkų buvo apie 20,000. 1940 m. visi ūkiai iki 74 akrų buvo išdalinti laukų darbininkams ir mažiems ūkininkams. Krašte yra praves-ta apie 1112 kilometrų geležinkelio ir apie 20,000 kv. mylių kelių ir vieškelių. Daugiau kaip 80% gyventojų lietuviai, jų kalba gimininga sanskritui. Kitos didesnės etninės grupės yra: lenkai, vokiečiai ir rusai. Daugiau kaip 80% gyventojų yra katalikai. Kitos didesnės religinės grupės prieš 2 pasaulinį karą buvo: žydai (apie 7%) ir liuteronai (apie 5½) 1930 m. krašte dar buvo beveik 15% vaikų iki 10 metų beraščių. 1930 m. valdžia įvedė privalomą pradžios mokslą krašte, pastatė virš 4000 įvairios paskirties mokyklų, kurių tarpe buvo 3225 pradžios mokyklos, 490 aukštesnio tipo gimnazijos ar vidurinio mokslo. Aukštajam mokslui siekti buvo du universitetai: Kaune Vytauto Didžiojo ir Vilniuje — Vilniaus universitetas.

2. Istorinės žinios

Lietuvos istorijos pradžia yra

sena. Mokslininkai, remdamiesi archeologiniais radiniais, prileidžia, kad lietuviai prie Baltijos jūros pakraščiu galėjo apsigyventi anksčiau, nei 2500 metų prieš Kristaus gimimą. Jie bus atsikėlę nuo Dniepro upės rajono. Prasidėjus krikščionybės erai, Romos istorikas Tacitus savo germanų aprašyme mini ir lietuvius. Prūsų kronikoje "Quedlinburg Chronicle" 1009 m. Lietuvos kraštas buvo vienas didžiųjų klišūnių augančiai Rusijos ir Prūsijos galybei išviešpatauti tame rajone. 13 šimtmeityje atsirado vokiečių kryžuočių ordinas (Teutonic Knights), kuris buvo galingas ir naikino visas kitas gentis Pabaltijo rajone. Tik vieni lietuviai pajėgė atsilaikyti ir gyventi toje srityje. Apie 1260 m. Lietuvos vienintelis karūnuotas karalius Mindaugas buvo kaip ir sujungęs visas lietuvių gentis į vieną stiprią ir galingą valstybę. Po vieno šimtmečio vadinamieji Jegelonų dinastijos kunigaikščiai Lietuvos teritoriją praplėtė nuo Baltijos iki Juodosios jūros. Kunigaikštis Gediminas (apie 1340) užėmė Belarusiją ir vakarų Ukrainą; jo sūnus Algirdas (Olgird) su broliu Keitutas (Kęstutis) baigė prijungti prie Lietuvos tas sritis, kurios buvo tarp Ukrainos ir Juodosios jūros. Olgierdo (Algirdo) sūnus Jogello ar Jegela (Jogaila — K. D.) pakeitė savo tėvą 1377 m., nužudė savo dėdę ir tapo visos žemės valdytojas. 1386 m. Jogello vedė Lenkijos karaliaitę Jadwęgą, priėmė katalikų tikėjimą ir tapo Lenkijos ir Lietuvos valdytojas, gaudamas karaliaus vardą Ladislas II. Didžiausias ir nepriklausomas kunigaikštis Witold, vadinamas Vytautas — Didysis, kuris sukilo prieš Jogello (Jogailą) 1390 m. ir tapo po dviejų metų didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu. Vytautas (ENC. visur rašo Witold) Lietuvą sujungė į vieną galingiausių ano meto Europos valstybių. Tarp 1400—1410 m. lietuviai, vadovaujami Vytauto, sumušė ir sunaikino kryžuočių ordiną, atskratė jo užpuldinėjimo. 1477 m. Casimir (Kazimierui) IV, Jogailos sūnui viešpataujant, Lietuva su Lenkija sudarė amžiną sąjungą. 1501 abi valstybės turėjo vieną valdovą, kuris buvo Alexander I. 1569 m. Liublino unijos metu buvo nustatyta rinkti abiem valstybėm vienas ir tas pats karalius, įvesti Lietuvoje daugiau lenkiškų privilegijų. Taip atsitikus, Lietuva buvo pradėta pulti iš Maskvos didžiosios kunigaikštijos, nes lenkai, rūpindamiesi savo reikalais, į Lietuvos kraštą mažai kreipė dėmesio. To pasėkoje Maskvos didysis kunigaikštis laipsniškai atėmė lietuvių valdomas sritis. 1772, 1793 ir 1795 m. Lietuva buvo pavergta ir pateko Rusijos valdovams. Išimti sudarė 12,000 kv. mylių plotas,

kuris teko Prūsijai. Valdant rusams ir prūsams, lietuviai kovojo už savo teises ir siekė išsilaisvinimo. 1812, 1832, 1863 ir 1905 m. buvo padarę sukilimus, bet išsilaisvinti nepavyko. Paskutiniiais metais gavo daugiau laisvės, buvo atgauta uždrausta spauda.

Pirmojo karo metu Lietuva buvo vokiečių armijos okupuota. 1918 m. vasario mėn. lietuviai patriotai paskelbė Lietuvą laisva ir nepriklausoma valstybe, bet reikėjo laisvę ginti kovojant nuo 1918 iki 1920 m. su bolševikais, vokiečiais ir lenkais. 1920 m. birželio mėn. Sovietų Rusija pasirašė su Lietuva sutartį, atsisakydama visų teisių į Lietuvos teritoriją, pripažindama Lietuvą savarankišką valstybę su sostine Vilniumi ir jai priklausančiais lietuvių gyvenamais plotais. Sutartis buvo pavadinta Maskvos sutartimi. Tais pat metais spalio 9 d. lenkai paėmė Vilniaus kraštą ir miestą. 1921 m. lapkričio mėn. Lietuva buvo priimta į Tautų Sąjungą. Vilniaus krašto Plebiscitas įvyko 1922 m. sausio 8d. Plebiscitas buvo palankus Lenkijai, nes dauguma balsavo pasilikti po lenkais. Kadangi plebiscitas buvo praves-tas neteisėtai, klastojant duomenis ir trukdant lietuviams, Lietuva užprotestavo ir nepripažino jo, laikydama jį vienašališku. 1922 m. rugpiučio mėn. buvo išrinktas Lietuvos seimas, kuris tu pat metų gegužės mėn. priėmė konstituciją ir kraštas buvo paskelbtas demokratine respublika. Lietuva 1923 m. prisijungė Klaipėdos kraštą, kurį valdė vokiečiai nuo 17 šimtmečio. Pirmojo pasaulinio karo metu iš jų tas kraštas buvo atimtas ir Tautų Sąjungos pavestas valdyti Prancūzijai. Vokiečiai protestavo, bet 1924 m. gegužės mėn. Tautų Sąjunga Klaipėdos kraštui suteikė autonomines teises ir pripažino Lietuvos teritorine dalimi. Per du metus tarp liberalų ir konservatinių seimo grupių ėjo kova. 1926 gruodžio mėn. 17 d. karininkų sukilimas nuvertė liberalinius valdžios žmones, pastatė nacionalistus, kurie išrinko prezidentu konservatyvinių žmogų, Antaną Smetoną (1879—1944). Valdžia suspendavo konstituciją. Diktatūrinė valdžia, priešakyje su Smetona, 1928 m. gegužės mėn. priėmė naują konstituciją, panaikindama seimo priimtąją 1922 m. 1931 m. Lietuva prailgino su Sovietų sąjunga draugingumo sutartį, kuri 1926 metais su ja buvo pasirašyta. Tais pat metais, Vokietijoje išgalėjus Adolf Hitlerio naciams, Klaipėdos kraštas pasidarė karštas ir naciai ėmė reikalauti jį gražinti. 1934 m. rug-sėjo mėn. buvo pasirašyta savitarpio apsigynimo sutartis su Latvija ir Estija. 1936 m. vasario mėn. Lietuvoje buvo suvaržytas visų partijų veikimas, išskiriant Tautininkų partiją (Nationalist Union). Pusiau demokratiškai — antidemokratiškai rinkimai įvyko 1936 m. liepos mėn. 1938 m. kovo mėn. buvo priimtas lenkų ultimatumas ir

atstatytas diplomatinių santykių palaikymas. Tais pat metais buvo paskelbta nauja konstitucija, kuri suteikė Smetonai daugiau galios. Ji buvo priimta gegužės mėn. 1938 m. Klaipėdos krašto rinkimus laimėjo Hitleriui palanki vokiečių nacionalinė socialistų partija. Rinkimai buvo gruodžio mėn. 1939 m. kovo 16 d. Vokietija ėtikė ultimatumą gražinti Kleipėdos miestą ir kraštą. Lietuvos valdžia priėmė ultimatumą ir be kovos Klaipėdos kraštą gražino Vokietijai. Ignoruojamų partijų vadai, kurių partijos buvo už įstatymų ribų, 1939 m. kovo mėn. 29 d. buvo pakviesti į vyriausybės kabinetą. Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, susikovus Vokietijai ir Lenkijai, 1939 m. spalio 10 d. tarp Sovietų Rusijos ir Lietuvos buvo pasirašytas Nepuolimo apsigynimo paktas, kuriuo Rusijai buvo leista laikyti Lietuvos teritorijoje nustatyta skaičių savo kariuomenės. Pagal tą sutartį Lietuvai buvo gražintas Vilnius ir kai kurios jo sritys. 1940 m. birželio 14 d. Sovietai apkaltino Lietuvos valdžią teroro veiksmais prieš raudonosios armijos igulų paskirus karius, ėtikė ultimatumą ir ėsakė sudaryti "draugišką" valdžią Lietuvoje. Lietuva ultimatumą priėmė liepos 15 d., bet tą pat dieną Raudonoji armija peržengė sieną, jos tankai užėmė svarbesnius miestus ir strategines vietas, pirmoj eilėje Vilnių ir Kauną. Tą pat dieną okupavo Latviją ir Estiją. Visos trys Pabaltijo valstybės pateko po komunistų santvarka. 1940 m. liepos 17 d. "Darbo žmonių blokas" (komunistai), vienintelė veikianti partija, pradėjo darbą, kad Lietuva būtų prijungta prie Sovietų Sąjungos. Per porą savaičių buvo pakeista valdymo santvarka; liepos mėn. 14-15 d. buvo renkamas seimas tik iš vienos bolševikų partijos pastatytų kandidatų. Seimas, susirinkęs 21 dieną į sesiją, priėmė rezoliuciją, prašydamas Lietuvą įjungti į Sovietų sąjungų tarpą. 1940 m. rugp. 3 d. Sovietų valdžia prašymą patenkino ir laisvosios Pabaltijo tautos galutinai buvo įjungtos į komunizmo jungą. Tais pat metais rugp. 23 d. JAV vyriausybės paskelbė pasauliui, kad jos nepripažįsta laisvės pasikeitimo Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. JAV valdžia ir toliau pripažįsta jas laisvomis valstybėmis, nežiūrint jų laikinos politinės padėties pasikeitimo. Šiandien nei JAV, nei Didžioji Britanija ir kitos demokratinės valstybės to fakto nepripažįsta ir tas šalis laiko teritorinėmis, politiniai laisvomis valstybėmis. Didysis lietuvių sukilimas prieš sovietus (1941. VI. 22) parodė, kad beginklis lietuvis per porą dienų dienų išvalė savo teritoriją nuo bolševikų. Vokiečiai per Lietuvą žygiavo be jokios kovos, nes patys lietuviai tą kovą buvo baigę prieš jų atėjimą. 1941 m. liepos 17 d. Lietuva buvo vokiečių okupacinės kariuomenės vadovybės valdžioje. Bet tuojau nacių valdžia Lietuvą prijungė prie Ostlad provincijos sudaryto krašto. Visi turtai, maistas,

(Tęsinys 12-me psl.)

MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

BESIRUOŠIANT PAGERBTI PROF. A. VARNA

Prof. dail. A. Varnas tapo portretą.

Kovo mėn. 19-29 d. d. bus pagerbtas Lietuvai daug nusipelnęs dail. prof. Adomas Varnas jo 75 metų sukakties proga. Ruošiama jo kūrybinių paroda Marijos Aukštesniosios Mokyklos rūmuose. Netrukus pasirodys plakatas parodai garsinti. O parodos lankytojams bus įteikiami tam tikri ženklėliai. Vėliau žadama išleisti prof. A. Varno monografiją, plačiau nušviečiant jo įnašą Lietuvos kultūrinį gyvenimą.

Asmenys, įsigijusieji dail. A. Varno kūrybinių, mielai sutinka juos paskolinti parodai. Po parodos, aišku, paveikslai bus sugrąžinti jų savininkams.

Pats sukaktuvininkas nepaprastai užimtas nepabaigiamais savo profesijos darbais, bet nuostabi energija, savo judrumu nugali visas kliūtis ir dar randa laiko dirbti ir visuomeninį darbą. Pvz. J. Jablonskio 25 metų mirties sukakčiai paminėti nupiešė Jablonskio portretą, kuris buvo išstatytas Lietuvių Auditorijoje.

ŠIANDIEN PIEŠIA A. VARNO PORTRETĄ

Ryšium su pagerbimu prof. dail. Adomo Varno ir jo ruošiamą paroda, mūsų dailininkai šiandien piešia savo kolegų portretą jo atelje, 1609 N. Albany Ave.

Šie portretai taip pat bus išstatyti parodai šalia prof. Adomo Varno parodos Marijos Aukštesniosios Mokyklos rūmuose kovo 19-29 d. d.

Daugelis lietuvių dailininkų yra buvę A. Varno mokiniai.

TUNIS PONSEN PARODA

Chicago Galleries Ass'n., 30 So. Michigan Ave., iki šio mėnesio pabaigos rodomi Tunis Ponsen tapybos darbai.

Ponsen yra olandų kilmės, dėsto meną Academy of Fine Arts. Jis baigė Chicagos Meno Institutą.

PENNSLYVANIJOS AKADEMIJA MINI 150 METŲ

Penssylvanijos Meno Akademijai (Philadelphijoje) šiais metais suėjo 150 metų nuo jos įsikūrimo. Ši meno įstaiga-mokykla ir muziejus — Amerikoje yra seniausia.

Kad sukaktis būtų tinkamai atžymėta, yra suruošta didelė meno paroda su 300 rinktinių tapybos bei skulptūros eksponatų. Paroda truks iki kovo 13 dienos.

Penssylvanijos Meno Akademiją (Pennsylvania Academy of the Fine Arts) įkūrė dailininkas Charles Wilson Peale. JAV paštas išleido ir sausio 15 d. pradėjo parduoti 3c pašto ženklėlį su Charles W. Peale autoportretu, tapytu 1822 metais. Akademijos steigėjo autoportretas pavaizduoja dailininką stovintį savo muziejuje. Dabar šis jo portretas ir visa jo tapyba yra įamžinta specialiame muziejaus skyriuje antrame aukšte.

Penssylvanijos Meno Akademija nuo seno yra žinoma kaip gera meno mokykla. Be to, kas metai rengia reprezentacines meno parodas.

Dabartinis Akademijos direktorius yra Joseph T. Frazier, Jr.

Kaip pats Peale, taip 71 jo rėmėjų, kurie domėjosi meno kultūra, tikėjo, kad Philadelphia bus antraisiais Atėnais.

*Chicagiečiams susisiekimo nelaimės kiekvienais metais kainuoja \$40,000,000. Kiekvienos nelaimės metu jūs užmokate savo dalį. Padėkite sumažinti tą milžinišką sumą, įstojant į "Crusade for Traffic Safety".

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, FEBRUARY 12, 1955

Ladies—

THERE IS SOMETHING **NEW** IN **VACUUM CLEANERS!**

NEW SWIVEL TOP CLEANER

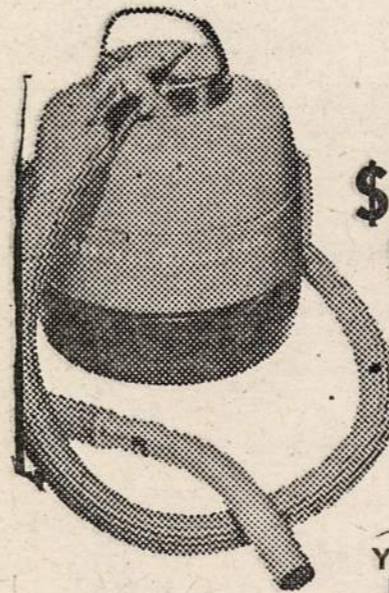
NEW 2-IN-1 FLOOR AND RUG TOOL

SO... DON'T BUY ANY CLEANER

BEFORE SEEING, USING THE NEW GE WITH THESE FEATURES

NEW SWIVEL TOP

NEW 2-IN-1 G-E Floor And Rug Tool

Model C-2

ONLY \$89⁹⁵

TERMS \$125 PER WEEK

It cleans rugs

It flips over

It cleans floors

YOU MUST SEE AND USE THIS — THE FINEST CLEANER AT ANY PRICE!

EASY TERMS • COME IN TODAY

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

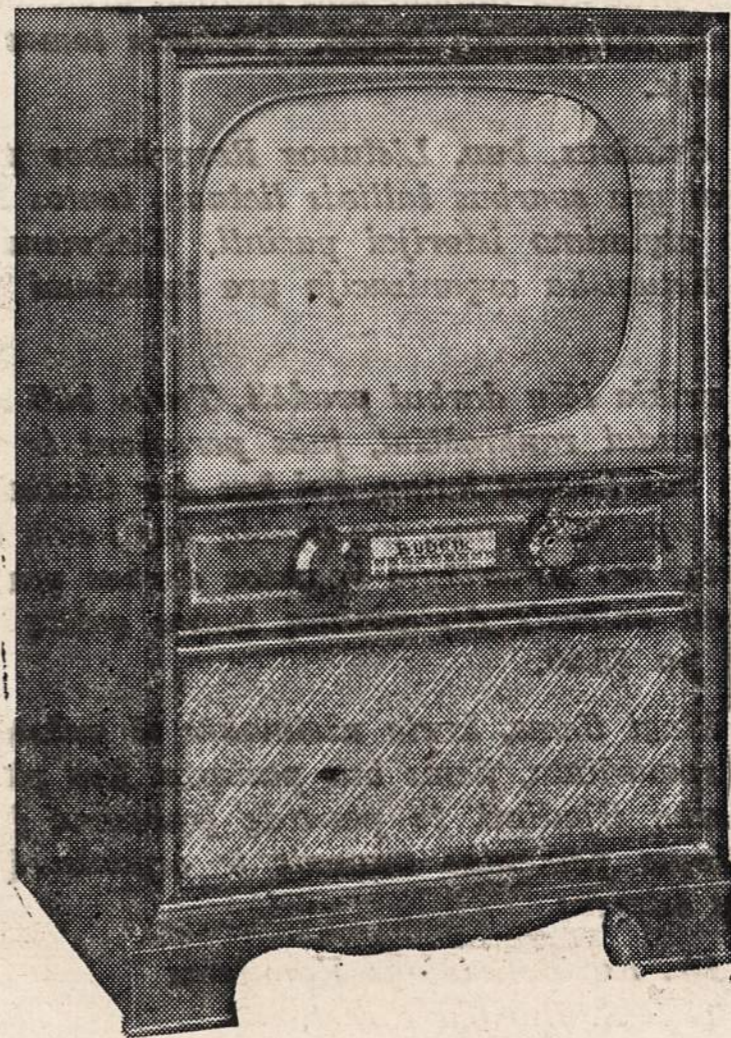
2647 West 51st Street

HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

TELEVIZIJOS 1955 METŲ MODELIO

RCA-Victor, Admiral, Philco, Dumont, Zenith, Gen. Electric, Crosley pirkite pigiausiomis kainomis iš Budriko, su pilna garantija ir lengvais išmokėjimais. Didelė nuolaida už jūsų seną televiziją.

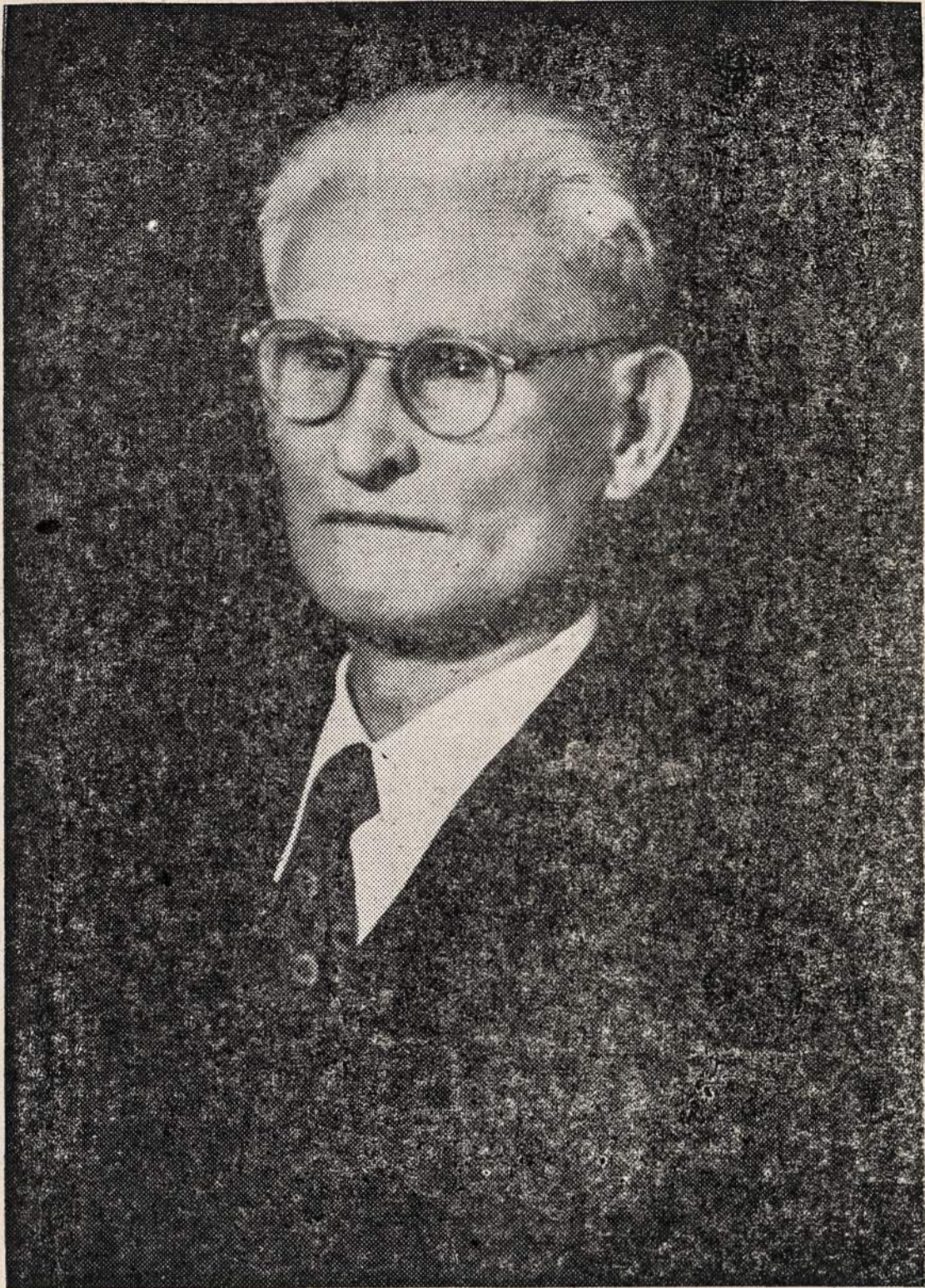
RCA patento su Budriko ženklu TV, garantuota 5 metams. Dėl televizijos sutaisymo paskambinkite CALumet 5-7237. UŽ \$3.00 ATEINA Į NAMUS.

JOS. F. BUDRIK, INC.
3241 South Halsted Street

Atidara nedėliomis nuo 11 iki 5 val. Pirmadieniais ir ketvirtadieniais iki 9:30 vakare. Kitom dienom nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Radio Valanda leidžiama Budriko kas ketvirtadienio vakarą nuo 6 iki 7 val. iš Radio Stoties WHFC, 1450 kilocycles.

GARSINKITĖS "NAUJIENOSE"

DR. KAZYS GRINIUS
Ruošia spaudai jo atsiminimus.

LEIDŽIAME DR. KAZIO GRINIAUS ATSIMINIMUS

Dr. Kazio Griniaus Komitetas atliko visus reikalingus formalumus ir gavo Illinois valstybės čarterį.

Kaip jau anksčiau esame pranešę lietuviškajai visuomenei, šio komiteto tikslas — išleisti Dr. Kazio Griniaus Atsiminimus. Komitetas yra susitaręs jų spausdinimo reikalu su poniu Kristina Griniene, velionies palikimo paveldėtoja.

Darbas bus pradėtas tuojau, kad galimai greičiau būtų išleistas antrasis Atsiminimų tomas. Pirmasis tomas buvo išleistas Europoje.

Dr. Kazio Griniaus, buv. Lietuvos Respublikos prezidento, palikti užrašai yra svarbus šaltinis lietuvių tautos kultūrinio bei politinio atgimimo istorijai pažinti. Kiekvienas lietuvis ir kiekviena lietuviška organizacija yra kviečiami paremti šį mūsų darbą.

Komitetui reikia lėšų darbui pradėti. Turės būti sutvarkyti ir paruošti spaudai rankraščiai, juos perrašant ir išlyginant kalbą. Kokia bus knygos kaina, kol kas dar tiksliai pasakyti negalime, bet apskaičiavome, jog išlaidų bus kokie trys tūkstančiai dolerių, nes Amerikoje spaudos darbas yra brangus; šituo pagrindu antrasis Atsiminimų tomas galėtų būti paravinėjamas po \$5.00.

Būsime dėkingi tiems, kurie užsimokės iš anksto. Kai tik knyga bus išspausdinta, jiems bus pasiūsta. Kas pinigine auka padės darbą išjudinti, to pavarde įrašysime į aukotojų sąrašą. Prašome pavienius asmenis ir organizacijas siųsti pinigų tokiu adresu:

Dr. Kazio Griniaus Komitetas
1739 S. Halsted Street,
Chicago 8, Illinois.

Pradžią darbą gaišina, anot tos patarlės. Juo greičiau ateis parama iš visuomenės, juo anksčiau sugebėsime išleisti ruošiamą spaudai Atsiminimų dalį. Stengsimės, kad ji išietų ne vėliau, kaip ši pavasarį.

DR. KAZIO GRINIAUS KOMITETAS

Dr. P. Grigaitis, pirmininkas
Mečislovas Mackevičius, vicepirmininkas
Mykolas Simokaitis, išdininkas
Dr. Bronius Zubrickas, išdo globėjas
Martynas Gudelis, sekretorius
Kristina Grinienė, Dr. Antanas Garmus,
Kazys Liutkus, Balys Dundulis, nariai.

J. Grabau-Grabauskas

Juozas Grabau-Grabauskas

Šiais metais vasario mėnesį sueina 33 metai kaip Juozas Grabau-Grabauskas pradėjo spaudoje reikštis. Jis yra kilęs iš Daugų, Marijampolės apskrities. Pirmutinis jo spaudos darbo pasireiškimas buvo mažas korespondencijos pavidale laikraštyje "Lietuva". Vėliau rašė į Mokyklą ir Gyvenimas, Lietuvos Žinias, Socialdemokratą, Kultūrą ir kitur, atsižvelgdamas į tai, kur galėjo tiksliau pasisakyti vienu ar kitu klausimu. Pradžioje, būdamas pedagogas, buvo susidomėjęs švietimo reikalais, ypač suaugusiųjų. Tuo tikslu buvo įsteigęs Kalvarijoje Liaudies Universitetą, kitur suaugusiems kursus, ir tais klausimais rašė spaudoje.

Vėliau jį patraukė darbo žmonių medžiaginės būklės reikalai, kurie tuo metu buvo nelabai aukštame lygyje. Todėl jis metęs mokytojo darbą, perėjo dirbti į darbo ir socialinės apsaugos sritį, kad galėtų ginti darbo žmonių teises bei gerinti jų medžiaginę būklę. Be to, ruošė įstatymų projektus bei pasiūlymus įvairioms negerovėms pašalinti. Tais klausimais plačiai rašė ir spaudoje. Taip pat nemažai ir knygų išspausdino, kaip antai: "Pramonės įmonių vadovėlis" — 1930 m.; "Socialinė Globa" — 1932 m.; "Darbo ir Socialinės Apsaugos Teisė" — 1934 m.; "Darbininkų Namų Statyba" — 1935 m.; "Pramonės Darbininkų Įstatymai" — 1936 m., ir, be to, dar "Religijų Tikrovė" — 1939 m.

Patį didžiausią pasisekimą turėjo jo knyga "Pramonės Darbininkų Įstatymai" su plačiais jo komentarais. Knyga buvo išleista Darbo Rūmų net 10,000 egz. tiražu, ir buvo išplatinta rekordiniu tempu beveik vienerių metų būvyje. Jo darbai, projektai bei pasiūlymai turėjo gana daug įtakos darbo įstatymų ruošėjams.

Į Ameriką atvykęs 1949 m., jis taip pat nepametė rašęs, nors naujos gyvenimo sąlygos apkrovė jį daugeliu kitų darbų. Čia reikėjo ir pragyvenimas užsidirbti, ir anglų kalbos mokytis, ir įstatymus studijuoti. Tas, žinoma, pakirto jo sveikatą ir kurį laiką jis buvo priverstas viską padėti į šalį. Bet tik ne plunksną. Jis daug rašė periodinėje spaudoje, ypatingai politinėmis temomis ir, be to, parašė knygą "Kelias į Pasisekimą". —N.

Veikalas apie A. Mickevičių

Specialus komitetas, į kurį įeina eilė lenkų mokslininkų ir kuriam vadovauja Kalifornijos universiteto profesorius Waclaw Lednicki, ryšium su Adomo Mickevičiaus mirties sukaktuvėmis ruošiasi poeto atminimą pagerbti stambiu leidiniu apie jo kūrybą. Knyga bus išleista anglų kalba. Straipsnius ir studijas sutiko pateikti įvairių tautų mokslininkai, jų tarpe ir lietuvis Vincas Maciūnas.

Iš nelenkų autorių dalyvauja: Gleb. Struve — "Mickevičiaus kūrybos vertimai į rusų kalbą ir jo kritika rusų literatūroje", Dr. H. Schroeder — "Mickevičius vokiečių literatūroje", Giovanni Maver — "Mickevičius Italijoje", Jean Bourrilly — "Mickevičius ir Prancūzija", Jean Fabre — "Ponas Tadas ir Prancūzų skaitytojas", William J. Rose — "Požiūris į Mickevičių anglų literatūroje", Francis J. Whitfield — "Mickevičius Amerikos literatūroje", Otakar Odlozilik — "Mickevičius čekų ir slovakų literatūroje", Milan Markovitch — "Mickevičius serbų literatūroje", Vincas Maciūnas — "Mickevičius lietuvių literatūroje", Dmitry Liževsky "Mickevičius ukrainų literatūroje" ir kiti.

Veikalo išleidimas kainuos apie \$5,000. Tuo tikslu lenkų visuomenėje renkami pinigai.

IŠEJO "SAULĖS RŪSTYBĖ"

Algirdas Margeris yra vienas produktyviausių rašytojų. Šiomis dienomis pasirodė dar viena jo knyga, būtent "Saulės rūstybė", kurios ištraukos savo laiku buvo spausdinamos "Naujienų" atkarpoje.

Knyga suskirstyta į dvi dalis, kurių pirmoji turi 12 skyrių, o antroji — 16. Viso numeruotų puslapių yra — 311. Viršelį piešė M. Šileikis. Kaina nepažymėta.

Tai bus bene penktoji Algirdo Margerio knyga. Prie didžiulių "Šliuptynių", "Čikagos šešėlių", "Širdies rūmų" ir kitų jo tomų prisiglaudžia dar naujai išleistoji "Saulės rūstybė".

POPIEŽIAI IR LIETUVA

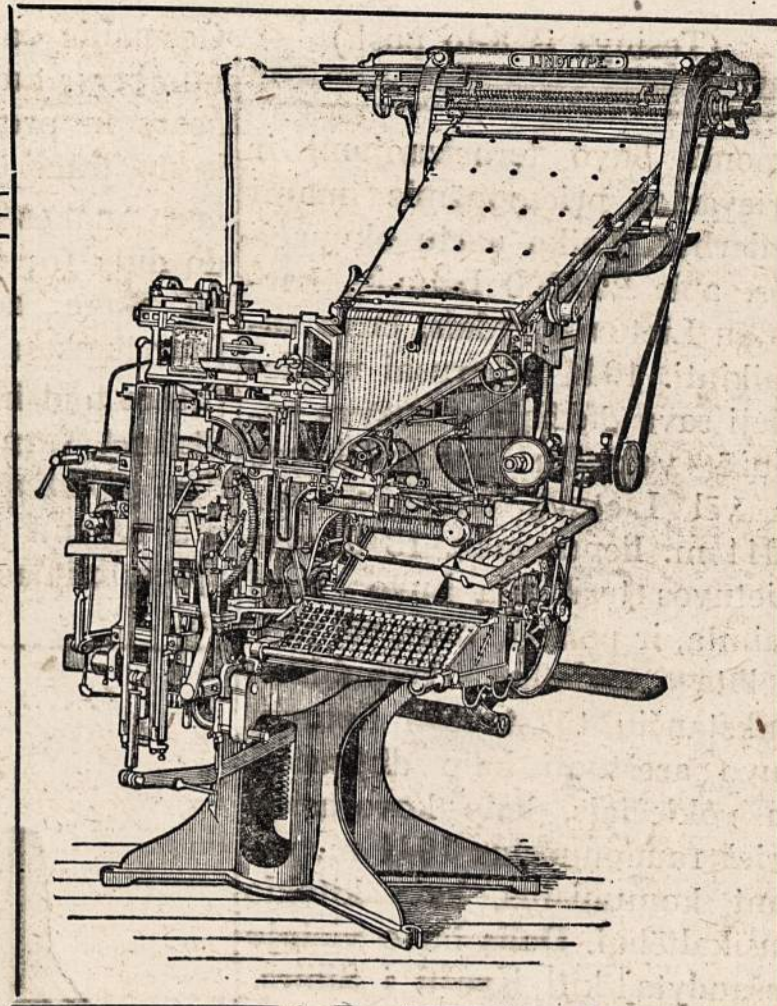
KUN. M. VALADKOS

Pati naujausioji lietuviška knyga

246 puslapiai—Kaina \$2.50

Autorius kalba apie tragišką lietuvių tautos likimą, nagrinėja svarbesnius paskutinių šimtmečių įvykius, dokumentuotai nušviečia lietuviams pirmą Viduramžių dvasią, lenkų apštalavimą mūsų gimtinėje, reformaciją, jezuitus ir kitus reikalus. Ypatinai plačiai paliečia Amerikos lietuvių gyvenimą. Knyga sukrauta pas autorių (1743 No. Sumner Ave., Scranton, Pa.) ir NAUJIENOSE. Knygų platintojai gauna nuolaidą. Knygą galima įsigyti arba užsisakyti NAUJIENOSE, 1739 So. Halsted St., Chicago 8, Ill.

NAUJIENOS ATLIEKA SPAUDOS DARBUS

NAUJIENOS spausdina laiškus, vokus (konvertus), atvirukus (post cards), pranešimus, priminimus, įvairios rūšies tiketus, tiketų knygutes, žinias apie pobūvius, vestuves, krikštynas, sukaktis, minėjimus, biznio atidarymus, išpardavimus, mokesčių knygutes, draugijų įstatus, konstitucijas, brošiūrėles ir knygas.

NAUJIENOSE galima pasirinkti įvairios rūšies ir įvairių spalvų popierių.

NAUJIENOS turi įvairių rūšių angliškas ir lietuviškas raides su nosinėmis, uodegutėmis, taškais, brūkšneliais, ragėliais ir kirčiais.

NAUJIENOSE įvairūs darbai atliekami lietuvių arba anglų kalbomis.

NAUJIENOSE spaudos darbai atliekami greitai, švariai, tvarkingai ir pigiai.

Čikagiečiai spaudos darbus gali atnešti į NAUJIENAS, o tolimesnių lietuvių kolonijų gyventojai spaudos darbus gali atsiųsti paštu. Gavę spausdinti norimą darbą laišku, jį tuojau išspausdinsime ir pasiūsime. Visa eilė lietuvių šitaip NAUJIENOSE jau dabar atlieka spaudos darbus.

Įvairiais spaudos darbais kreipkitės į NAUJIENAS, jos mielai noru tą darbą Jums atliks.

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street, Chicago 8, Illinois. Telef.: HAYmarket 1-6100

(Tęsinys iš 8-to pusl.)

žmonės buvo terorizuojami ir prievartos priemonėmis imami į darbus. Laike nacių okupacijos, apie 200,000 lietuvių, kartu su Lietuvos žydais, buvo sunaikinti. 1944 m., rusai raudonieji savo didžiaja ofenzyva palaužė vokiečių pasipriešinimą ir vėl Lietuvą okupavo. Jau 1944 m. liepos mėn. 13 d. visa Lietuvos teritorija buvo rusų paimta, ir po trijų mėn. vėl paskelbta sovietine respublika. Tūkstančių tūkstančiai lietuvių buvo areštuoti kaip dirbusieji su vokiečiais, kaip kovojusieji prieš raudonusius 1941 m.: vėjant komunistus, kaip kitokie nusikaltėliai. Dalis buvo vietoje sušaudyta, kiti išvežti į Sibirą, ten lėta mirtimi sulikviduoti. Nors partizanai vedė besąlyginę kovą su komunistais, bet ilgas laikas išnaikino jų eiles, nelygi kova išžudė daug partizanų. Dar atsiranda ir šiandien tokių, kurie stoja į sunkią kovą su prispaudėju, bet jų skaičius mažėja, nes teroro priemonėmis ir trėmimais lietuvių skaičius kasdien mažinamas. Herojiškas lietuvių kovojimas dėl laisvės duoda pagrindo, kad laisvė laimės.

Literatūra

Rašytoji anksčiausioji lietuvių kalba literatūra buvo vertimas Mažosios Liuterio Katekizmo 1547 ir 1559 (Königsberg). Pirmasis žymiausias literatas buvo Kristijonas Duonelaitis (1714—80), lyrikas poetas. Paskui atėjo Kun. Antanas Strazdas (1763—1833); Simanas Daukantas (1793—1864), istorikas, 19 amžiaus kovotojas už laisvę, nepriklausomybę; realistas vyskūpas Motiejus Valančius (1801—75); romantikas vyskūpas Antanas Baranauskas (1835—1902); „Aušros“ (1863) įsteigėjas, kovotojas už nepriklausomybę, knygų leidėjas Dr. Jonas Basanavičius (1851—1927); Dr. Vincas Kudirka (1858—99), „Varpo“ (1889) įsteigėjas, patriotas ir organizatorius kovotojų dėl nepriklausomybės; Maironis (J. Mačiulis - 1862—1932); Adomas Jakštas (Monsignor Dambrauskas, 1869—1928); Canon Juozas Tumas—Vaižgantas (1869—1933), Aleksandras Fromas Gužutis (1822—1900); dramatikas Vincas Krėvė Mickevičius (1882—1954); simbolistas J. A. Harbačiauskas (1876—); M. K. Čiurlionis (1876—1911). Moderniškai lietuvių literatūrai priklausė: Lindė-Dobilas, Vincas Mykolaitis-Putinas, Petras Vaičiūnas, Jonas Kossu-Aleksandravičius ir Petras Cvirka.

Kalba

With the Lettic and Old Prussian, the Lithuanian constitutes the Baltic-subdivision of the Baltic-slavic group of the Indo-Germanic family of languages. It has long, short, and half-long vowels. Among the most notable phonological characteristics of the Lithuanian language are the retention of diphthongs. It has seven of the eight Indo-

Germanic cases, and the three numbers; the neuter gender appears in pronouns only. There is no trace of the article. The verb makes the third singular do duty for the third person of all three numbers; it possesses four tenses: present, preterite, future and imperfect; there are distinct forms for the indicative, optative, imperative, infinitive, and participle. (Kalbos apibūdinimas paliktas angliškai).

Ilustracija

Du atspaudinti vaizdai, matyti, paimti iš sovietų žurnalų, nes po nuotraukomis matosi užrašas: „SOVFOTO“. Pirmojo paveikslė - nuotraukos vaizdas labai gražus, tai tiltas per Neris upę Vilniuje, kuris jungia Vilniaus gatvę su Snipiškio priemiesčio Kalvarijų gatve. Per tiltą vaikščiojanti žmonės aiškiai matosi: tai raudonosios armijos kareiviai. Po paveiks-

lu padėtas toks parašas: „A bridge across the Neris River in the city of Vilna, capital of Lithuania“.

Antrasis paveikslas vaizduoja kolchozininkus javų lauke. Trys moterys, išbridę į prinokusius kviečius, rankomis laiko varpas ir be šypsenos, su didžiausiu rūpesčiu, stovi nukreipę žvilgsnius į žemę. Po paveikslu yra užrašas: „Workers in a wheat field on a Lithuanian collective farm“.

WHAT YOU CAN GET FOR YOUR OLD WASHER

FOR A LIMITED TIME WE WILL ALLOW YOU

\$ 30⁰⁰

FOR YOUR OLD WASHER REGARDLESS OF MAKE, AGE OR CONDITION

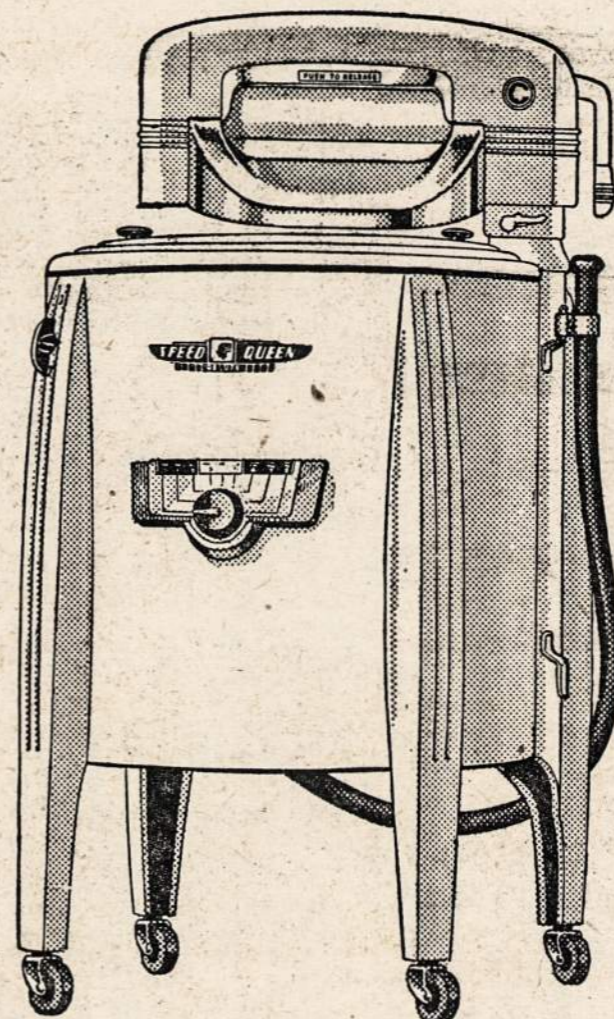
on this **NEW DELUXE**

SPEED QUEEN

Model F-701-P (reg. price)	\$149 ⁹⁵
(WITH PUMP)	
Your old washer	\$30 ⁰⁰
You pay only	\$119⁹⁵

LOOK AT THESE FEATURES:

- DOUBLE-WALL CONSTRUCTION
- BOWL-SHAPED TUB
- TANGLE-PROOF AGITATOR
- SUPER-DUTY ALUMINUM WRINGER
- TROUBLE-FREE MECHANISM
- SPEED QUEEN "TIME-TELLER"
- MAXIMUM WASHER GUARANTEE

terms to suit your budget
BUY NOW and SAVE

GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE AND FURNITURE COMPANY

2876 W. Cermak Road

BIshop 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS